

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți
E N A
F E R R A N T E

Iubire amară

ROMAN

TRADUCERE DIN ITALIANĂ DE
CERASELA BARBONE

literary FICTION

Mama mea s-a înecat de ziua mea de naștere, în noaptea de 23 mai, în mare, în dreptul localității numite Spaccavento, la câțiva kilometri de Minturno. Exact acolo, la sfârșitul anilor '50, când tata încă locuia cu noi, închiriam vara o cameră într-o casă țărănească și petreceam luna iulie dormind toți cinci în câțiva metri pătrați încinși. În fiecare dimineață, noi, fetele, beam câte un ou proaspăt, scurtam drumul spre mare printre trestii înalte pe cărări de pământ și nisip și ne duceam să facem baie. În noaptea când a murit mama mea, proprietara acelei case, pe care o chesa Rosa și care avea de-acum mai mult de săptămâni de ani, a auzit bătăi în ușă, dar n-a deschis, de frica hoților și a criminalilor.

Mama luase trenul spre Roma cu două zile înainte, pe 21 mai, dar n-a mai ajuns acolo. În ultima vreme, cel puțin o dată pe lună, venea să stea la mine câteva zile. Nu mă bucuram să-o știu prin casă. Se trezea cu noaptea-n cap și, conform obiceiurilor ei, făcea curat lună, de sus până jos, în bucătărie și sufragerie. Încercam să adorm la loc, dar nu reușeam: încremenită

în așternuturi, aveam impresia că, trebăuind prin casă, îmi transformă corpul în cel al unei fetițe zbârcite. Când venea cu cafeaua, mă ghenuiam pe o parte să nu mă atingă așezându-se pe marginea patului. Amabilitatea ei mă irita: ieșea la cumpărături și se împrietenea cu vânzători cu care, în zece ani, eu nu schimbăsem mai mult de două vorbe; se plimba prin oraș cu niște cunoștințe de-ale ei ocasionale; devinea prietena prietenilor mei, cărora le povestea întâmplări din viața ei, întotdeauna aceleasi. Cu ea nu știam să fiu decât reținută și nesinceră.

Se întorcea la Napoli la primul meu semn subtil de nemulțumire. Își strângea lucrurile, făcea o ultimă curătenie și promitea c-o să revină curând. Eu mă învărteam prin camere, rearanjând după gustul meu tot ce schimbase ea. Solnița revenea în compartimentul unde o țineam de ani de zile, detergentul își recăpăta locul care mi se păruse întotdeauna convenabil, stricam ordinea pe care mi-o punea în sertare, redam haosului camera în care lucram. Chiar și miroslul prezenței ei — un parfum care lăsa în casă o senzație de neliniște — după o scurtă vreme nu se mai simțea, la fel ca izul unei ploi scurte vara.

Se întâmpla adesea să piardă trenul. De obicei, sosea cu următorul sau chiar a doua zi, dar nu mă puteam obișnui cu asta și mă îngrijoram oricum. Îi telefonam neliniștită. Când, în sfârșit, îi auzeam vocea, o dojeneam cu o anume asprime: cum de nu plecase, de ce nu mă anunțase? Ea se justifica pasivă, întrebându-se amuzată ce-mi imaginam că i se putea întâmpla la vârsta ei: „Orice“, răspundeam. Îmi închipuisem mereu

un complot în care se țeseau capcane tocmai pentru a o face să dispară din această lume. Când eram mică, îmi petreceam timpul cât ea lipsea așteptând-o în bucătărie, la fereastră. Eram nerăbdătoare să apară din nou în capătul străzii, ca o imagine intr-un glob de cristal. Abuream geamul cu răsuflarea mea ca să nu văd strada fără ea. Dacă întârzia, neliniștea devinea atât de incontrolabilă, încât se manifesta prin tremurături ale întregului corp. Atunci fugeam într-o debara fără fereastră și fără lumină electrică, aflată chiar lângă camera ei și a tatei. Închideam ușa și stăteam în întuneric, plângând în tacere. Cămăruța era un antidot eficient. Îmi provoca o groază care ținea sub control anxietatea stârnită de soarta mamei. În bezna aceea sufocantă din cauza mirosului de insecticid, eram atacată de forme colorate care-mi atingeau ușor pupilele câteva secunde, lăsându-mă fără suflare. „Când te întorci, o să te omor“, mă găndeam, ca și cum ea m-ar fi lăsat închisă, acolo, înăuntru. Dar apoi, imediat cum ii auzeam vocea pe hol, mă furiașam afară în grabă și mă duceam să-i dau târcoale indiferentă. Mi-a revenit în minte debaraua aceea când mi-am dat seama că plecase de acasă, conform obiceiului, dar nu se mai întorsese.

Pe seară, am primit primul telefon. Mama mi-a spus, pe un ton liniștit, că nu-mi putea povesti nimic: cu ea era un bărbat care-i interzicea asta. Apoi a început să râdă și a închis. Pe moment am rămas stupefată. M-am gândit că vrea să glumească și am așteptat resemnată al doilea telefon. În realitate, am lăsat orele să treacă făcând supozitii, stând în zadar lângă aparat. Abia după miezul nopții am vorbit cu un prieten

politist, care a fost foarte amabil: mi-a zis să nu mă agit,
o să se ocupe el. Dar noaptea a trecut fără să se afle ceva
despre mama. În mod sigur plecase: văduva De Riso, o
femeie singură de aceeași vîrstă cu ea, alături de care,
de cincisprezece ani, trăia perioade de bună vecinătate
alternate cu perioade de dușmănie, îmi spusese la tele-
fon că o condusese la gară. În timp ce stătea la coadă
pentru bilet, văduva îi cumpărase o sticlă de apă mine-
rală și o revistă. Trenul era aglomerat, dar mama găsise
oricum loc la fereastră într-un compartiment ticsit cu
militari în permisie. Își luaseră rămas-bun, spunându-și
una alteia să aibă grija. Cum era îmbrăcată? Ca de obi-
cei, cu haine pe care le avea de ani de zile: fustă și sacou
bleu, o gentuță din piele neagră, pantofi vechi cu toc
mediu, o valijoară uzată.

La ora șapte dimineața mama a telefonat din nou.
Oricât am bombardat-o cu întrebări („Unde ești? De
unde suni? Cu cine ești?”), s-a limitat să turuie cu o
voce foarte ridicată, silabisind cu placere, o serie de
expresii obscene în dialect. Apoi a închis. Obscenitățile
acelea mi-au cauzat o regresie excesivă. L-am telefonat
din nou prietenului meu, uluindu-l cu un amestec con-
fuz de italiană și de expresii dialectale. Voia să știe dacă
mama era foarte deprimată în ultima vreme. Nu știam.
Am admis că nu mai era ca altădată, liniștită, netulbu-
rată, distrată. Râdea fără motiv, vorbea prea mult; dar
persoanele în vîrstă deseori fac aşa. Chiar și prietenul
meu a fost de acord cu asta: se întâmpla tot timpul ca
bătrânii, când începea căldura, să se comporte straniu;
nu trebuia să mă îngrijorez. Eu, în schimb, eram în con-
tinuare îngrijorată și am bătut orașul în lung și-n lat,

Am primit al treilea telefon la ora zece seara. Mama a vorbit confuz despre un bărbat care o urmărea ca s-o ia cu el înfășurată într-un covor. Mi-a cerut să dau fuga ca s-o ajut. Am implorat-o să-mi spună unde se află. Și-a schimbat tonul, a răspuns că era mai bine să nu.

— Închide-te în casă, nu răspunde nimănui, m-a sfătuit.

Bărbatul acela voia să-mi facă și mie rău. Apoi a adăugat:

— Du-te să te culci. Acum fac baie.

Nu s-a mai auzit nimic.

A doua zi, doi tineri i-au văzut corpul plutind la câțiva metri de mal. Avea pe ea doar sutienul. Valiza nu s-a găsit. Nu s-a găsit taiorul bleu. N-au găsit nici măcar chiloții, ciorapii, pantofii, geanta cu actele. Dar avea pe deget inelul de logodnă și verigheta. La urechi purta cerceii pe care i-i dăruise tata cu o jumătate de secol în urmă.

I-am văzut corpul și în fața aceluia trup livid am simțit că poate trebuia să mă agăț de el ca să nu sfârșesc cine știe unde. Nu fusese violat. Prezenta doar câteva vânătăi datorate valurilor, de altfel, slabe, care o loviseră toată noaptea de niște stânci ieșite din apă. Mi s-a părut că în jurul ochilor are urmele unui machiaj care fusese, probabil, foarte strident. I-am privit îndelung, stânjeneită, picioarele măslinii, nemaiomenit de tinere pentru o femeie de șaizeci și trei de ani. Cu aceeași stânjeneală mi-am dat seama că sutienul era foarte diferit de cele uzate pe care le purta de obicei. Cupele erau

din dantelă fin lucrată, prin care se vedea sfârcurile.
Erau unite între ele de trei V-uri brodate, marca unui
magazin napolitan de lenjerie scumpă pentru doamne,
al surorilor Vossi. Când mi l-au dat, împreună cu cerceii
și inelele, l-am adulmecat mult timp. Avea parfumul
înțepător de material nou.

La înmormântare m-am surprins gândindu-mă că, în sfârșit, nu mai aveam obligația să-mi fac griji pentru ea. După care m-a copleșit un val de căldură și m-am simțit umedă între picioare.

Eram în fruntea unui lung cortegiu de rude, prieteni, cunoștințe. Cele două surori ale mele se îngheșau în mine de o parte și de alta. O sprijineam pe una de braț de teamă să nu leșine. Cealaltă se agăta de mine ca și cum ochii prea umflați o împiedicau să vadă. Acea dizolvare involuntară a corpului m-a speriat ca amenințarea unei pedepse. Nu putusem să vârs nicio lacrimă: nu mă podisise plânsul sau poate că nu-mi dorisem să mă podidească. În plus, fusesem singura care rostise câteva cuvinte care să-l disculpe pe tata, care nu trimisese flori și nu venise la înmormântare. Surorile mele nu-mi ascunseseră dezaprobarea lor și acum păreau ocupate să demonstreze, public, că aveau lacrimi îndeajuns pentru a le plânge și pe cele pe care nici eu, nici tatăl meu nu le vârsam. Mă simțeam pusă la zid. Când cortegiul a fost întregit, o bucată de drum, de un bărbat de culoare care ducea pe umăr niște pânze pictate, montate pe un șasiu, dintre care prima (aceea vizibilă pe spatele lui) reprezenta grosier o țigancă neîngrijită, am sperat ca nici ele, nici celealte rude să nu bage de seamă. Autorul acelor tablouri era tatăl meu. Poate că și în acel moment

lucra la picturile lui lipsite de valoare. Cu țigana aceea odioasă, vândută pe străzi și pe la târguri de provincie de zeci de ani, pictase și picta în continuare copii peste copii, supunându-se pentru câteva lire, ca întotdeauna, cererii de tablouașe urâte pentru sufrageriile mic-burgheze. Ironia configurațiilor astrale care hotărâsc ore pentru întâlniri, despărțiri, vecchi resentimente nu-l trimisese la înmormântarea mamei mele pe el, ci acea pictură banală a sa, pe care noi, fiicele, o detestam mai mult decât îl detestam pe autorul ei.

Mă simteam sătulă de tot. De când ajunsesem în oraș, nu stătusem o clipă locului. Zile în sir îl însoțisem pe unchiul meu, Filippo, fratele mamei, mergând haotic din birou în birou, printre mici mijlocitori care să grăbească formalitățile birocratice, sau testând noi însine, după cozi lungi pe la ghișee, disponibilitatea funcționarilor de a depăși obstacole imposibile în schimbul unor bacăsuri generoase. În câteva rânduri, unchiul meu reușise oarecum să-i impresioneze etalând ostentativ mâneca goală a sacoului. Își pierduse brațul drept la o vîrstă înaintată, la cincizeci și sase de ani, muncind la strungul unui atelier de la periferie și de atunci folosea acea invaliditate când pentru a cere favoruri, când pentru a ura cui i le refuza să aibă parte de o nenorocire. Dar cele mai bune rezultate le obținuserăm scoțând din buzunare mulți bani pe care n-ar fi trebuit să-i plătim. Astfel făcuserăm rost rapid de actele necesare, autorizații de la nu știu căte instituții competente reale sau inventate, asigurându-ne o înmormântare de cea mai bună calitate și, lucrul cel mai dificil, un loc de veci.

Între timp, corpul defunct al Amaliei, mama mea, măcelărit de autopsie, devenise din ce în ce mai apăsător

Respect tot tărându-l cu nume și prenume, data nașterii și data morții prin față unor funcționari când nepolitici, când linguișitori. Simteam nevoie urgentă de a mă descoatorosi de ea și totuși, încă nu îndeajuns de stoarsă de puteri, îmi dorisem să duc coșciugul pe umăr. Mi se îngăduise acest lucru cu multă reticență: femeile nu cără coșciuge pe umăr. Fusese o idee foarte proastă. Întrucât cei care transportau sicriul alături de mine (un văr și cei doi cumnați ai meu) erau mai înalți, mă temusem tot drumul că lemnul o să-mi intre între clavicula și gât, odată cu trupul pe care-l conținea. Când coșciugul fusese depus în dric și acesta pornise, fusese de ajuns câțiva pași și o senzație vinovată de eliberare pentru ca încordarea să coboare rapid în fluxul acela secret al pântecelui.

Lichidul Cald care ieșea din mine fără să-mi doresc mi-a dat impresia unui semnal convenit între străini în trupul meu. Cortegiul funebru înainta spre Piața Carol al III-lea. Fațada gălbuie a azilului săracilor mi se părea că temperează cu greu presiunea pronunțată a cartierului Rione Incis. Străzile memoriei topografice îmi păreau instabile ca o băutură gazoasă care, atunci când o agiți, se revarsă ca o spumă. Simteam orașul topit în căldură, sub o lumină gri și prăfoasă, și parcurgeam din nou mental povestea copilăriei și a adolescenței mele, care mă îndemna să hoinăresc din strada Veterinaria până la Grădina Botanică sau pe dalele mereu umede, acoperite de legume stricate, din Piața Sant' Antonio Abate. Aveam impresia că mama lua cu ea atât locurile, cât și numele străzilor. Țintuam cu privirea imaginea mea și a surorilor mele reflectate în

geam, între coroanele de flori, ca o fotografie făcută cu lumină puțină, înutilă memoriei în viitor. Îmi ancoram tălpile pantofilor în pavajul pieței, izolam miroslor florilor aranjate în dric, care ajungea la mine deja putred. La un moment dat, m-am temut că săngele o să înceapă să-mi curgă pe glezne și am încercat să mă desprind de surorile mele. A fost imposibil. A trebuit să aştept colțul străzii pe unde o lua cortegiul, după care urca pe strada Don Bosco și se topea, în cele din urmă, într-un blocaj de mașini și mulțime. Unchi, frați ai bunicilor, cumnați, veri au început să se îmbrățișeze pe rând: oameni vag cunoscuți, transformați de trecerea anilor, întâlniți doar în copilărie, pe care poate nu-i văzusem niciodată. Puținele persoane pe care mi le aminteam cu claritate nu-și făcuseră apariția. Sau poate că erau acolo, dar nu le-am recunoscut, pentru că despre ele îmi rămăseseră numai detalii din vremea copilăriei: o privire crucișă, un picior șchiopătând, culoarea măslinie a piepii. În schimb, persoane despre care nu știam nici cum le cheamă m-au tras deoparte și mi-au vorbit despre vechi nedreptăți pe care li le făcuse tatăl meu. Tinerei necunoscuți, dar foarte afectuoși, pricepuți la conversații convenționale, m-au întrebat cum mă simțeam, cum îmi mergea, cu ce mă ocupam. Am răspuns: bine, îmi mergea bine, făceam benzi desenate, și lor cum le mergea? Multe femei zbârcite, în negru complet, mai puțin paloarea chipului, au lăudat extraordinara frumusețe și bunătate a Amaliei. Unii m-au îmbrățișat atât de strâns, vârsând lacrimi atât de abundente, că am șovăit între sufocare și o insuportabilă senzație de umed de la transpirația și lacrimile lor, care se întindea pe mine

până în zona inghinală, la întretăierea coapselor. M-am bucurat pentru prima oară de rochia închisă la culoare pe care o purtam. Mă pregăteam să mă îndepărtez când unchiul Filippo a făcut una de-a lui. În mintea lui de septuagenar care adesea confunda trecutul cu prezentul, probabil că un amănunt doborâse niște bariere deja subrezite. A început să înjure în dialect, cu voce foarte ridicată, spre uimirea tuturor, agitându-și frenetic singurul braț pe care-l avea.

— L-ați văzut pe Caserta? a întrebat întors către mine și surorile mele, cu răsuflarea tăiată.

Și a repetat de mai multe ori numele acela, un sunet amenințător din copilărie, care mi-a creat o stare de rău. Apoi a adăugat, vinețiu la față:

— Fără rușine. La înmormântarea Amaliei. Dacă era tatăl tău aici, îl omora.

Nu voi am să aud vorbindu-se despre Caserta, pură acumulare de zbucium sufletesc al copilăriei. M-am prefăcut că nu se-ntâmplase nimic și am încercat să-l liniștesc, dar el nici măcar nu m-a auzit. Din contră, m-a îmbrățișat nervos cu singurul lui braț, voind parcă să mă consoleze pentru afrontul acelui nume. Atunci m-am desprins nepoliticos, le-am promis surorilor mele c-o să ajung la cimitir la timp pentru ceremonia îngropării și m-am întors în piață. Am căutat cu pas grăbit un bar. Am întrebat de toaletă și m-am strecurat în partea din spate, într-o odăiță urât mirosoitoare, cu closetul murdar și o chiuvetă îngălbinită.

Fluxul de sânge era abundant. M-au cuprins o senzație de greață și o ușoară amețeală. Am văzut-o în penumbra pe mama, cu picioarele desfăcute, desprinzând un ac-